

ପ୍ରିୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ପିତୃତ୍ବର ନିମନ୍ତେ

ଓଡ଼ିଆ

ଶିଶୁ ବୋଧ 29580

ଓଡ଼ିଆ ବାଳକଙ୍କୁ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ

ସମସ୍ତ ମାତୃସ୍ତର ପ୍ରତି ବାତାବୁର ପ୍ରଣାମ

ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର

ମାତୃସ୍ତର ଏହି ବୋ., ଲିଖିତ,
ଚିତ୍ରବତୀ, ବୋଧାତ୍ମ, ମାତୃତ୍ବ, ଲିଖିତ

୧୯୨୩

ମୁଦ୍ରା ୧୦୦

କଳାକାର

ଦିଅନ୍ତୁ ବର୍ଷର ଚିନ୍ତାବଳୀ କାମନେ

ଓଡ଼ିଆ

ଶିଶୁ ବୋଧ 29580

ଓଡ଼ିଶା ବାହାରିଥିବା ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ

ସବୁ ମଧ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉପାଦାନ ଓ ଗୀତ

ସଂଗ୍ରହ ଓ ବ୍ୟବହାର

ମାଧୁସୂଦନ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋ., ଲିମିଟେଡ୍,
କଲକତ୍ତା, କୋମ୍ପାନୀ, ମାନ୍ୟତା, ଲିମିଟେଡ୍

୧୯୨୩

ବହାର ଓ ଓଡ଼ିଶା ସୁରମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ମାଧ୍ୟମିକ- ବିଜ୍ଞାନ-ବୃତ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ-ପୁସ୍ତକାବଳୀ

— ୦ —

ସାହାଯ୍ୟ ଓ ବ୍ୟାବହାର :—

ବର୍ଣ୍ଣକୋଷ ...	ସବୁ ମଧ୍ୟସ୍ତରର ସର୍ବ ବାହାବୁର ପ୍ରଣାତ ...	ଟ ୦ ୯୮
ବିଶ୍ୱକୋଷ (୨ୟ ବର୍ଷର ପିଣ୍ଡ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ) ...	ଏକତ୍ର ଏକତ୍ର ...	ଟ ୦ ୯୮
ବାଇକୋଷ (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଏକତ୍ର ଏକତ୍ର ...	ଟ ୦ ୧୯୮
ବାଇକୋଷ (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଏକତ୍ର ସବୁକିଛି ସଂଗ୍ରହୀତ ସଂଗ୍ରହୀତ }	ଟ ୦ ୧୮
ସାହାଯ୍ୟ କୁସୁମ (୨ୟ ଓ ୩ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଏକତ୍ର ଏକତ୍ର ...	ଟ ୦ ୯୮
ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଏକତ୍ର ଏକତ୍ର ...	ଟ ୦ ୯୮
ବର୍ଣ୍ଣକୋଷ (୧ମ ଓ ୨ୟ ବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ) ...	ଇ. ମାର୍ଗଦେଶ ଓ ବ୍ୟବହାର ସବୁ କୃତ	ଟ ୦ ୯୮
ବ୍ୟାବହାର (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଇ. ମାର୍ଗଦେଶ ଓ ଉପନୋଦ୍ୟମ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବ. ୧, ୧୮ କୃତ ...	ଟ ୦ ୧୮
ବ୍ୟାବହାର (୨ୟ ଓ ୩ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଏକତ୍ର ଏକତ୍ର କୃତ ...	ଟ ୦ ୯୮
ସାହାଯ୍ୟ ପାଠ (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ଉପନୋଦ୍ୟମ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ମୁଖ୍ୟତଃ ଉପ କୃତ ...	ଟ ୦ ୯୮
୧୨ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ମୁଖ୍ୟତଃ ଉପ କୃତ	ଟ ୦ ୯୮
ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାବହାର (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	ମଧ୍ୟସ୍ତରର ଓଡ଼ିଆ କୃତ ...	ଟ ୦ ୧୮
ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ) ...	(ଏଥିରେ ଉପବ୍ୟବହାର ସବୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର) ...	ଉପବ୍ୟବହାର ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର ସବୁକିଛି ...
ଉପବ୍ୟବହାର ...	ଉପବ୍ୟବହାର ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବ. ୧, ୧୮ କୃତ ...	ଟ ୦ ୧୮
ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଉପବ୍ୟବହାର ...	ଉପବ୍ୟବହାର ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର ...	ଟ ୦ ୯୮
ଉପବ୍ୟବହାର ...	ଉପବ୍ୟବହାର ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର ...	ଟ ୦ ୯୮
ଉପବ୍ୟବହାର ...	ଉପବ୍ୟବହାର ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର ...	ଟ ୦ ୯୮

ଗଣିତ :—

ବ୍ୟାବହାର ସଂକଳ୍ପ ପ୍ରମାଣା	} ...	ପିଣ୍ଡାବଳୀ ...	ଟ ୦ ୧୮
ସଂକଳ୍ପସବୁ (୧ମ ଓ ୨ୟ ମାତ୍ର ନିମନ୍ତେ)			

ଦ୍ଵିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଶିଶୁଶିକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ

ଓଡ଼ିଆ

ଶିଶୁ ବୋଧ

—:0:—

ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଶିଶୁଶିକ୍ଷକ

ସ୍ଵାମୀନାଥ ମହାପାତ୍ର

ସଂଶୋଧକ ସଂପାଦକ

ମାକ୍‌ମିଲାନ ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍, ଲମ୍ବେଟ୍, ବ୍ରିଷ୍ଟଲ୍,
ବିଲିଙ୍ଗ୍‌ସ୍‌ଲେ, ବୋମ୍ବେ, ମାଦ୍ରାସ୍, କଲିକତା

୧୯୨୩

ସୂଚୀପତ୍ର ।

ବର୍ଣ୍ଣ ।

ପୃଷ୍ଠାବ ।

ସକାଳ ଓ ଦିନ	...	...	୧
ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ରାତି	...	...	୨
କହ କହ ମୋର ନାମ ବହନ	...	...	୩
ଗୋଟିଏ ଚଢ଼ି କୁଅକୁ ଖୁଆଉଅଛୁ	...	...	୪
ହରିହର	...	...	୫
ଆମୀର	...	...	୬
ସିଂହ ଓ ମୃଗା	...	...	୭
ବେଙ୍ଗ ଓ ପିଲାମାନେ	...	...	୮
ପବନ	...	...	୯
ଗ୍ରାମ	...	...	୧୦
ହାତୀ ଓ ବଲୁଆ	...	...	୧୧
ପାହାଡ଼	...	...	୧୨
ଧାନକ୍ଷେତ	...	...	୧୩
ମୃଗ, ବେଙ୍ଗ ଓ ଛୁଆଣ ବାଆ	...	...	୧୪
ବରଗଛ	...	...	୧୫
ଗୋରୁ	...	...	୧୬
ହାଟ	...	...	୧୭
ମିଛୁଆକୁ ବେହୁ ବନ୍ଦୀ ବରଦି କାହିଁ	...	...	୧୮
ତୁଳସୀ ବାଳକ	...	...	୧୯
ବେଙ୍ଗ ଇଟା	...	...	୨୦
ଅଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଖଜୁରଗଛ	...	...	୨୧
ଗୁଡ଼ାଲୀ ମେଲଣ	...	...	୨୨
ଗୀତ	...	...	୨୩

ଶିଶୁ ବୋଧ

ସକାଳ ଓ ଦିନ

ସକାଳ ହେଉଛି । ଆକାଶ ଆଜି ନାହିଁ । ବେବେଳେ ସର,
ବିଗିଳ, ବଳ, ଯୋଗ୍ୟ, ଜଗା, ପଦ୍ମ, ବଳ, ସବୁ ଅନାଗତେ ମୁଁ
ଇହୁସଲ । ଏବେ ପଦ୍ମ ବନରେ ଯେଉଁ ଉଠିଲଣି । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପୂର୍ଣ୍ଣର
ଅଳ୍ପ ଅ ବୁଝିପଡ଼େ ମାଡ଼ିଯାଇଅଛି । ଏବେ ଅମ୍ଭେ ସବୁ ଭାରତ

ଦେଖି ପାରୁଅଛୁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉପରକୁ ଉଠି ମୁଣ୍ଡ
 ଉପରକୁ ଅସିଲେ ଦଳ ଦ୍ଵିପ୍ରହର ହେବ । ଦ୍ଵିପ୍ରହର ଗଢ଼ିଗଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ଧୀରେ ଧୀରେ ତଳକୁ ଖସି ପଶ୍ଚିମ ଦଗରେ ବୁଢ଼ିଗଲେ ଦଳ ଶେଷ
 ହେବ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅଳ୍ପ ଅ ଯୋଗୁଁ ଦଳ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ
 ଦଳବର ବୋଲାଯାଏ । ଦଳବେଳେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଅହାର ଖୋଜି ବୁଲନ୍ତି
 ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନିଜ ନିଜ କାମରେ ଲାଗନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ପୂର୍ବ, ପଶ୍ଚିମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବନାନ ବର । ଦଳବର, ଦ୍ଵିପ୍ରହର,
 ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵଲଗ୍ନ, ଏହି ପଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ରାତ୍ରି

ଦେଖ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ଦଗରେ ବୁଢ଼ି ଯାଉଅଛି । ଏତେବେଳେ
 ତାହାର ତେଜ କମିଯାଇଅଛି । ସେ କିସୁନ୍ଦର ଲାଲ ଦଶୁଅଛି ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅସ୍ତ ସମୟକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ବୋଲାଯାଏ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଅନ୍ଧାର
 ମାଡ଼ିଆସୁଅଛି । ଅକାଶରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ କେତେ ତାରା
 ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵଅସୁଅଛନ୍ତି । ଏବେ ରାତ୍ରି ହେଲାଣି । ରାତିବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ପଶୁ
 ପକ୍ଷୀ ସମସ୍ତେ ନିଦରେ ଶୁଅନ୍ତି । କେତେକ ରାତ୍ରିରେ ତନ୍ତ୍ର ସଞ୍ଜବେଳୁ
 ଅକାଶରେ ଦେଖାଯାଏ । ସେହିସବୁ ରାତ୍ରିକୁ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ରାତ୍ରି
 ବୋଲାଯାଏ । କେତେକ ରାତିରେ ତନ୍ତ୍ର ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଦେଖାଯାଏ
 ନାହିଁ । ସେହିସବୁ ରାତିକୁ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ରାତ୍ରି ବୋଲାଯାଏ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ
 ତନ୍ତ୍ର ଦଳକୁଦଳ ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ରାତ୍ରିରେ ତନ୍ତ୍ର
 ଦଳକୁଦଳ ଛୁଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତିରେ ତନ୍ତ୍ର ପୁରା ଗୋଲ

ଦଶେ । ଅମାବାସ୍ୟା ରାତ୍ରିରେ ତମୁ ଏବାବେଳେବେ ଅବୁଶ୍ୟ ହୋଇ-
ଯାଏ ।

ତମର ଅଳ୍ପ ଅ ବିସ୍ମୟ ! ତମୁ ଅତରୁ ଅନାର ଛନ୍ଦୁ ଶିଶୁମାନେ
ଅନ୍ତରରେ ହସନ୍ତି, ଅ ଉତ୍ତମାମୁ ଅ, ବୋଇ ଡାକନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସନ୍ଧ୍ୟା, ଜନ୍ମ, ବନ୍ଧନ ବର । ଶୁଦ୍ଧପଥ, କୁହୁଅଛି, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା,
ଅମାବାସ୍ୟା, ଏଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।

କହ କହ ମୋର ନାମ ବହନ

ନିତି ନିତି ପୁଅ ଦଗରେ ଭର୍ତ୍ତି,

ସମସ୍ତ ଅବାଣ ବୁଲଇ ମୁହିଁ ।

ଅକାର ପଳାଏ ମୋର ଭଦ୍ରପ୍ତେ,

ପେତକ ଲୁଚଇ ମୋହର ଭଦ୍ରେ ।

ମୁଁ ଜାଣିଲେ ଜାଗ ଭୁମ୍ଭେ ସଜଲେ,

କି ଚିତ୍ତଇ ମୋତେ କେ ଭ୍ରମଣ୍ଡଲେ ?

ପାଇ ମୋ ଅଳ୍ପ ଅ ମୋହର ତେଜ

ସଂସାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦଶଇ, ହେତ ।

କେ ମୋର ତେଜକୁ ପାଇବ ସହି ?

ମୁଁ ସବୁ ଜଗତି ପାଇଇ ଦହି ।

ଜଳେ ସ୍ଥଳେ ପଡ଼େ ମୋର ଦରଶ,

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁନ୍ଦର ଦଶେ ଭୁବନ ।

ମୋ ଲାଗି ବହୁତ ତରୁଳତାଏ,
 ସବେବେଳେ ପଦ୍ମ କି ଶୋଭା ପାଏ !
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଲାଟ ପତଙ୍ଗଗଣ
 ମୋ ଘୋରୁଁ କରନ୍ତି ପ୍ରାଣ ଧାରଣ ।
 ଦେଖିଅଛୁ ମୋତେ ହେ ଶିଶୁଗଣ,
 କହ ତେବେ ମୋର ନାମ କହନ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—୧ । ପେଡ଼କ, ଭୂମଣ୍ଡଳ, ଉଡ଼ୁକ, ସବେବେଳେ ଓ କହନ,
 ଏଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ କିଏ ଘୋଡ଼ାଇପକାଏ ?

୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅନ୍ତର ଭିନୋଟି ନାମ କହ ।

ଗୋଟିଏ ତଡ଼େଇ ତା ଛୁଆକୁ ଟୁଆଉଅଛି

ମା, ମୁଁ ଏକକ୍ଷତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚୌରୁବ ଦେଖିଲି ।
 କ'ଣ ଦେଖିଲୁ ରେ ଧନ ?

ଶିଶୁ ବୋଧ

ଗୋଟିଏ କୁଅ ଚଢ଼େଇ ମୁଠି ଖାଇଲା ।

ତୁ କଣ ଦେଖି ନାହିଁ, କେତେ ଚଢ଼େଇ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ।

ଖାଇବା ଦରକ ପାଇଲେ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୁଣ୍ଟି ଖାନ୍ତି ।

ହଁ, ତା ଦେଖିଛୁ ଯେ, ଏଇଠି ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଥା ଦେଖିଲି ।

କଅଣ ନୂଆ ଦେଖିଲୁ, କହ ।

ମୁଁ ଆମର ଦୁଆର ଆଗରେ ମୋ ଖାଇବା ମୁଠିରୁ ଗୋଟିଏ ପକାଇ-
ଦେଇଥିଲି । ଗୋଟିଏ ଘରଚଢ଼ିଆ ଚଢ଼େଇ ଉଡ଼ିଆସି ଅଣ୍ଟାରେ
ଗୋଟାଏ ମୁଠି ଖୁଣ୍ଟିନେଲା, ଉଡ଼ିଯାଇ ପାଚେଇ ଉପରେ ବସିଲା ।
ସେ ପାଚେଇ ଉପରେ ଗୋଟାଏ କୁଅ ଚଢ଼େଇ ବସିଥିଲା । ବଡ଼
ଚଢ଼େଇ କୁଅ ଚଢ଼େଇ ପାଖକୁ ଗଲା । କୁଅ ଚଢ଼େଇଟି ଅଣ୍ଟା ମେଲା
କରିଦେଲା, ଆଉ ବଡ଼ ଚଢ଼େଇଟି ସେହି ମେଲା ଅଣ୍ଟା ଭିତରକୁ ମୁଠିଟି
ଗଲାଇଦେଲା । ବଡ଼ ଚଢ଼େଇଟି ଏହିପରି ଅରକୁଥର ମୁଠି ଅଣ୍ଟାରେ
ନେଇଯାଇ କୁଅକୁ ଖୁଆଇଲା ।

ତା ଦେଖି ଅରେ ଧନ, ଖୁସି ତୋହର ମନ ।

ତୋ ହସହସ ମୁଖ, ଦେଖି ମୋହର ସୁଖ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ବଡ଼ ଚଢ଼େଇ ତା କୁଅକୁ କପରି ଖୁଆଇଲା କହ ।

ହରିହର

ଅମ୍ଭ ଗ୍ରାମରେ ହରିହର ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ପିଲା ଅଛି ।
ତାହାର ବୟସ ୧ ବର୍ଷ । ସମସ୍ତେ ତାହାକୁ ଭଲ କହନ୍ତି । ମୁଁ କିଲେ
ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ତାହାର ପିତା ଅଖଣ୍ଡଳ ମିଶ୍ର ଘର ପିଣ୍ଡାରେ
ବସିଥିଲେ । ମୁଁ ଘୋଡ଼ାକୁ ଗଲୁ ସେ ମୋତେ ଆଦର କରି ବସାଇଲେ ।

ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ, ସେହି ପିଣ୍ଡାର ତାହାଣକୁ ବାଡ଼ିଦିଅ ଚଉ-
 ବୋରିଆଁ ଈଶ୍ଵେ ଜମି ଅଛି ଓ ସେହି ଜମିରେ ବାଢ଼ିଆଁଲା, ମନାର,
 ମନ୍ତ୍ରୀ, ଯୁଦ୍ଧ, ନିଅନ୍ତ, ଅପରାଧିତା, ଭୁଲ୍‌ସୀ ଅଦ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗଛ
 ଲାଗିଅଛି । ମୁଁ କହିଲି ମିଶ୍ଟେ, ତୁମ୍ଭର ଏହି ସାଜ ବଗିଚାଟି ସୁନ୍ଦର
 ହୋଇଅଛି । ମିଶ୍ଟେ କହିଲେ ହରିହର ଭାବୁ ନିଜ ହାତରେ କରଅଛି ।
 ସେ ପ୍ରତିଦିନ ଗଛମୂଳରେ ପାଣି ଦିଏ, ଜାଗାଟି ଓଲଟିଦିଏ ଓ
 ଅନାବନା ଘାସ ଉଠିଲେ ଉପାଡ଼ିଦିଏ । ମୁଁ କହିଲି, ହରିହର କାହିଁ?
 ମିଶ୍ଟେ ତାହାକୁ ତାଳିବାରୁ ସେ ଘର ଭିତରୁ ଅସି ମୋତେ ଦେଖି
 ନମସ୍କାରରେ ନମସ୍କାର କଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଦୂର ଭିନୋଟି ଭୁଣ୍ଡି ଅବ
 ପଶୁଲିଲି । ସେ ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ମିଶ୍ଟେ କହିଲେ “ତୁମ୍ଭ ମା ଜନମ-
 ଭୁମି,” ଗୀତଟି ଗା । ସେ ମଧୁର ସ୍ଵରରେ ଗୀତଟି ଗାଇଲେ । ମୁଁ ତାହାର
 ହସ୍ତାକ୍ଷର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲି । ଲେଖା ବହିଟି କି ନିର୍ମାଳ! ଟିକିଏ ସୁନ୍ଦା
 କାଳର ଦାଗ ନାହିଁ । ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ମୁକ୍ତାବର ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ ହରିହରକୁ
 ଦେଖି ବଡ଼ ଝୁସି ହେଲି ଏବଂ ଘରକୁ ଅସି ତାହାପାଇଁ ଈଶ୍ଵେ ସମାପ୍ତ
 ପ୍ରସ୍ତବ ଓ ଦୁଇଟି ଗୋଲବ ଗଛ ପଠାଇଦେଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଅପରାଧିତାଫୁଲର, ମନାରଫୁଲର, ତମ୍ବାଫୁଲର ଓ ଗୋଲବ-
 ଫୁଲର ବର୍ଣ୍ଣ କହ ।

ଅମୀର

ଜମୀର ମିଆଁଙ୍କ ପୁଅ ଅମୀର ବଡ଼ ଭଲ ପିଲା । ତାହାର ପିତାମାତା
 ଯାହା କରବାକୁ କହନ୍ତି, ସେ ତାହା କରେ । ସେମାନେ ଯାହା ମନା
 କରନ୍ତି, ସେ କରେ ନାହିଁ ।

ସେ ସବୁବେଳେ ସଫା ସ୍ୱଚ୍ଛ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତାହାର ଦେହ ଟିକିଏ କୋଷା ହେଲାକ୍ଷଣି ସେ ତାହା ସଫା କରେ । ସେ ସକାଳୁ ଉଠି ମୁହଁ ହାତ ଉଲଟୁଥିବା ଧୂସ । ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ସେ ଦେହର ସବାଙ୍ଗ ଉତ୍ତମରୂପେ ଘଷି ସଫା କରେ ।

ସେ ପ୍ରତିଦିନ ପାଠଶାଳାକୁ ଯାଏ । ସେ କେବେ ଉତ୍ତର କରେ ନାହିଁ । ସେ ପାଠଶାଳାରେ ପାଠ କରେ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ ମହାଶୟ ପଢ଼ାଇଲାବେଳେ ସେ ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ କଥା କହେ ନାହିଁ । ସେ ମନ ଦେଇ ତାହାର ପାଠଗୁଡ଼ିକ ଶିଖେ । ସେ ପ୍ରତିଦିନ ଯତ୍ନ କରି ହସ୍ତାକ୍ଷର ଲେଖେ । ସେ ପୁସ୍ତକ, ସ୍ପେଟ, ତୁଆତି, କଲମ, ପେନ୍‌ସିଲ, ଲୁଗା, ଯୋତା ପ୍ରଭୃତି ତାହାର ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେହାସ୍ଥାନରେ ସଜାଡ଼ି ରଖେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—୧ । ସବାଙ୍ଗ, ହସ୍ତାକ୍ଷର, ଯଥାସ୍ଥାନରେ, ଏଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।
୨ । ଦେହକୁ ସଫା ନ ରଖିଲେ କି ଅପକାର ହୁଏ ?

ସିଂହ ଓ ମୂଷା

ଗୋଟାଏ ସିଂହ ଝରରେ ବୁଲି ବୁଲି ଥକା ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଗଛ ମୂଳରେ ଶୋଇଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ମୂଷା ସେହି କାଟରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅଜାଣତରେ ସିଂହ ଉପରେ ଚଢ଼ିଗଲା । ସିଂହର ନିଦ ଭଙ୍ଗିଗଲା ଓ ସେ କ୍ରୋଧରେ ମୂଷାକୁ ମାରିପକାଇବାକୁ ବସିଲା । ମୂଷା ଉପରେ ଥର ଥର କହିଲା ହେ ପ୍ରଭୁ, କ୍ଷମାକର, ମୋତେ ମାର ନାହିଁ । ସିଂହ ଦୟାରେ ମୂଷାକୁ ଶୁଦ୍ଧିଦେଲା ।

କିଛିକାଳ ପରେ ସିଂହ ଦିନେ ବନରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଶବର ଜାଲରେ ପଡ଼ି ଘୋର ରକ୍ତକଲ୍ଲ । ମୂଷା ସେହି ଶବ ଶୁଣି ଶୀଘ୍ର

କେତାବୁ ଅସି ତାହାର ପ୍ରାଣବତ ତା ବିନ୍ଦୁ ଯେଉଁ ତାରରେ ପଡ଼ିଥିଲା,
ସେହି ତାରକୁ ଡ଼ାକି ଦଳୁରେ ବାନ୍ଧିପକାଇଲା । ବିନ୍ଦୁ ତାରକୁ
ମୁକ୍ତକରିଲା ।

ପ୍ରଶ୍ନ—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର, ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି, ପ୍ରାଣହୀନ, ଏଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।

୨ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭମାନେ ସାଜ ପିଲା । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅର୍ଥ ଲୋକର କି ହୃଦ
କରପାଇ, କହିଲା ।

ବେଙ୍ଗ ଓ ପିଲାମାନେ

ପରଜରେ ବେତେଗୁଡ଼ିଏ ବାଳକ ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ କୂଳରେ
ଅନଳରେ ଖେଳୁଥିଲେ । ସେଥିଉତ୍ତରୁ ବେତେଜଣ ପାଣିର ଟେକା
ପକାଇମାନେ । ସେ ପୋଖରୀରେ ବହୁତ ବେଙ୍ଗ ମିଳେ । ଟେକାଗୁଡ଼ିକ
ବେତେକ ବେଙ୍ଗ ଦେହରେ ବାଳକାକୁ ସବୁ ଦେହସାତ ଭୟରେ

ଅରହୁଲ ହେଲେ । ସବାଶେଷରେ ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ବେଙ୍ଗ ପାଣି ଭିତରୁ ମୁଣ୍ଡ ବାହାରି କହିଲା ହେ ପିଲାମାନେ, ଅମ ଭୟରକୁ ଟେକା ପକାଅ ନାହିଁ । ବାଲକମାନେ କହିଲେ ଆମେତ ଖେଳୁନୁଁ, ଭୂମକୁ କଣ ମାରୁଛୁ? ବୁଢ଼ା ବେଙ୍ଗ କହିଲା ମୁଁ ତାହା ଜାଣେ ଯେ, ମାତ୍ର ଭୂମର ଟେକାଗୁଡ଼ାକତ ଅମ ଦେହରେ ଅସି ବାଜୁଛି । ଭୂମର ଯେ ଖେଳ, ଅମକୁ ସେ କାଲି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏ କଥାରୁ କ'ଣ ଶିଖିଲ ?

ପବନ

ମୋତେ ନୟନରେ କେହି ଦେଖି ନାହିଁ ।

ଅଛି ମୁହିଁ ସବୁଠାରେ ।

ସମସ୍ତକୁ ଛୁଇଁ ପଳାଇଯାଏ ମୁଁ

କିଏ ମୋତେ ଧରିପାରେ ?

ଦୋହଲଇ ନଦୀ— ସମୁଦ୍ରର ଜଳ

ତରୁ ଲତା ପୁଷ୍ପ ଫଳ

ଅବାଶରେ ମେଘ— ମାଲକୁ ତଳାଇ

ବୁଲଇ ମୁହିଁ ତଞ୍ଜଳ ।

ମହାବେଗେ ଯେବେ ବୁଲଇ ଜଗତେ

ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ଘର ସ୍ଵାର ।

ଉପୁଡ଼ି ପଡ଼ଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୃକ୍ଷ

ପତେଇ ଏ ହାହାକାର ।

ମୋ ବନା ବହୁବ   କିଏ ଏ ଜଗତେ
 ମୁଁ ତ ଜୀବର ଜୀବନ
 ମୋ ନାମ କହ ହେ   ବାଳକ ବାଳିକା
 —ଅରେ ପବନ ପବନ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—୧ । ମେଘମାଳ, ନୟନ, ହାହାକାର, ଏଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।
 ୨ । ମୁଁ ତ ଜୀବର ଜୀବନ, ଏ କଥାଟି ବୁଝାଇଦିଅ ।

ଗ୍ରାମ

(୧)

ବରପଦା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ଅଛି । ସେହି ଗାଁରେ ମନୁ ବୋଲି
 ଗୋଟିଏ ପିଲାଟି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ମନୁ ତୁମ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ବାପା
 ଓ ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଟକ ସହରକୁ ଆସିଥିଲା । କଟକରେ ଚାରିବର୍ଷ
 ରହିଲା ପରେ ସେ ବାପା ଓ ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।
 ସହରରେ ସାନ ବଡ଼ କୋଠାଘରମାନ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ଥାଏ । ଦଳ-
 ଯାକ ଲୋକଗହଳ ଲାଗିଥାଏ ; ଗାଈ ଘୋଡ଼ାର ଶବ୍ଦ ଓ ଲୋକଙ୍କର
 ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଯାଇଥାଏ । ମନୁ ଗ୍ରାମକୁ ଆସି ଦେଖିଲା ଯେ, ଗ୍ରାମରେ
 ପ୍ରାୟ ସବୁ ଗୁଳଘର, ପୁଣି ସେଗୁଡ଼ିକ ଛତା ଛତା । ଗହଳ ଚହଳ
 କିଛି ନାହିଁ । ଗୁରୁଅଡ଼ ମେଲା । ଗ୍ରାମ ତାକୁ ବଡ଼ ଭଲ ଲାଗିଲା । ତାକୁ
 ଖୁସି ହେବାର ଦେଖି ବାପା କହିଲେ, ତୁ ସହରରୁ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଅଛୁ ।
 ଏଠାରେ ବଇ, ତୋଟା, ପଡ଼ିଆ, ପହୁଣ୍ଡୋଖଣ୍ଡା, ଏସବୁ ଦେଖିଲେ ତୁ
 ଅହର ଖୁସି ହେବୁ । ମନୁ କହିଲା ବାପା, ମୋତେ ସେସବୁ ଦେଖାଇ-
 ଦିଅ । ବାପା କହିଲେ ଭାଇ ଦେଖାଇ ଦେବ ।

ଛାମ

(୨)

ହେଁ ଅରଦନ ସକାଳେ ମନୁ ଓ ବାହାର ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଭମା
 ବାସାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବୁଲି ବାହାରିଲେ । ବାପା କହିଲେ ଚାଲି, ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ଯେଉଁଠି ଅଛେ ଭଲ ଅସୁଅଛି ସେହି ଅଡ଼କୁ ଯିବା । ସେହି ଅଡ଼ଟା
 ପୁଅ ଦଗ । ଭୁମ୍ବେମାନେ ପୁଅ ଦଗକୁ ଅନାଇଅଛ । ଏହିକ୍ଷଣି ଭୁମ୍ବର
 ତାହାଣ ହାତ ଅଡ଼ଟା ଦକ୍ଷିଣ, ବା ହାତ ଅଡ଼ଟା ଉତ୍ତର ଦଗ, ଓ
 ଭୁମ୍ବର ପଛ ଅଡ଼ଟା ପଶ୍ଚିମ ଦଗ । ଯାଉଁ ଯାଉଁ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ
 ବଡ଼ ପଡ଼ିଆ ଦେଖିଲେ । ଅହୁତ ଦେଖିଲେ ଯେ ଗୋରୁ ପଲ ପଲ
 ହୋଇ ସେ ପଡ଼ିଆକୁ ଅସୁଅଛନ୍ତି । ଗୋରୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାକ୍ସର
 ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛନ୍ତି । ମନୁ ପଚାରିଲା ଏତେ ଗୋରୁ କାହିଁକି ଏଠାକୁ ଅସୁ-
 ଅଛନ୍ତି ? ବାପା କହିଲେ ପଡ଼ିଆରେ ଘାସ ଅଛି, ଗୋରୁ ବାକ୍ସର
 ଏଠାରେ ଚରିବେ । ପଡ଼ିଆରେ ତାହାଣ ଦଗରେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ
 ତାଳଗଛ ଦିଶୁଥିଲା । ମନୁ ପଚାରିଲା ସେସବୁ କି ଗଛ ? ଭମା କହିଲା
 ସେସବୁ ତାଳଗଛ, ଦେଖ, ଯେଣ୍ଡା ଯେଣ୍ଡା ହୋଇ ତାଳଫଳ ଫଳିଅଛି ।
 ସେମାନେ ତାଳ-ବଣିଆ ପାଖକୁ ଅସିଲେ । ବାପା ହାତ ବଢ଼େଇ
 କହିଲେ ଏଇଟା ପଦ୍ମପୋଖରୀ । ମନୁ କହିଲା କାହିଁ ପାଣିତ ନାହିଁ,
 ପୋଖରୀ କେମନ୍ତ ହେଲା । ଖାଲି ବଡ଼ ବଡ଼ ପତ୍ର ଅଉ ଅନେକ
 ନାଲିଆ ଫୁଲ ଦିଶୁଅଛି । ବାପା କହିଲେ ସେହି ଯେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଲ
 ପତ୍ରର ବନ ମାତ୍ର ଯାଇଅଛି ସେଇ ପଦ୍ମବନ, ପଦ୍ମବନ ପୋଖରୀର ପାଣିକି
 ଘୋଡ଼ାଇପକାଇଅଛି । ଅହା, କିସୁନର ପଦ୍ମଫୁଲ ପଡ଼ିଅଛି ! ଏହା
 କହି ସେ ଯୋଡ଼ିଏଫୁଲ ତୋଳି ଆଣି ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ମନ୍ତ୍ରୁ, ଅଉ ଗୋଟିଏ
 ଭମାକୁ ଦେଲେ । ଭମା ଓ ମନୁ ଫୁଲ ପାଇ, ବଡ଼ ଖୁସି ହୋଇ

ତାହାକୁ ଦେଖି ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗଲେ । କିନ୍ତୁ ସତ ପରେ ଉମା କହିଲା ମନୁ, ସେ ତାଳଗଛ ବାହୁଙ୍ଗାରେ ବଣ ଦୋହଲୁଛି କହିଲା । ମନୁ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଉମା କହିଲା ସେଇଟା ବାୟୁଚଢ଼େଇର ବସା । ଶୁଣିନାହିଁ, ଆଉ ତୋତେ କୋଳରେ ଝୁଲାଇ ଝୁଲାଇ ଭଗ ବୋଲନ୍ତି, ବାୟୁ ଚଢ଼େଇର କି ଯାଏ, ବା କଲେ ବସା ଦୋହଲୁଥାଏ । ବାପା କହିଲେ ଦେଖ, ଏଠାରେ କେତେ ଚଢ଼େଇ ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ଓ କି ମଧୁର ସ୍ବରରେ ଏକ ଆଲେକକୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଉମା କହିଲା ମନୁ ଦେଖ, କଜଳପାତା ଚଢ଼େଇ କଜଳପାତା ପରି ଦଶୁଛି । ମନୁ କହିଲା ଅହା, କିମ୍ଭର ହଳଦିଆ ଚଢ଼େଇଟିଏ ! ଉମା କହିଲା ବାପା, ସେଇଟି ହଳଦାବସନ୍ତ ନୁହେଁ ବାଲ ? ବାପା କହିଲେ ହଁ, ଏ ଓକି ଏତିକି ଥାଉ । ବେଶି ଖରା ହେଲଣି, ଚାଲି ଘରକୁ ନେଉଛି ଯିବା ।

ଗ୍ରାମ

(୩)

ଉପରଓଳି ଉମା ଓ ମନୁ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପୁଣି ବୁଲି ବାହାରିଲେ । ବାପା କହିଲେ ଚାଲ, ଯେଉଁ ଅଡ଼େ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଯାଉଅଛି ସେହି ଅଡ଼କୁ ଯିବା । ସକାଳେ କହିବେଇଥିଲା ସେହି ଅଡ଼ଟା ପଶିମ ଦିଗ । ଚଢ଼େଇବେଳେ ତୁମେ ପଶିମ ଅଡ଼କୁ ଅନାଇଅଛ । ପୂର୍ବ ଦିଗ ଅଡ଼କୁ ଅନାଇଲବେଳେ ତୁମ୍ଭର ତାହାଣ ଅଡ଼କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ ଓ ବାଁ ଅଡ଼କୁ ଉତ୍ତର ଦିଗ ସ୍ଥଳ । ଏହିପରି ତୁମେ ପୂର୍ବ ଦିଗର ଓଲଟା ଅଡ଼କୁ ଅନାଇଅଛ । ସେଥିଲାଗି ତୁମ୍ଭର ତାହାଣ ଅଡ଼କୁ ଉତ୍ତର ଦିଗ ଓ ବାଁ ଅଡ଼କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ ଅଛ । ଏବେ ଚାଲ, ବଗିଚା ଦେଖିଆସିବା । ସେମାନେ ବଗିଚା ଭିତରକୁ ଗଲେ । ବାପା କହିଲେ ଏ ବଗିଚାରେ

ଅନେକ ଫଳଗଛ ଅଛି । ଉମା କହିଲା ଏଇଟା ପଣସଗଛ, ଏଥିରେ
କେତେ ପଣସ ଫଳଅଛି । ମନୁ କହିଲା ସେଇଟା ଅମୃତଗଛ, ମୁଁ ଅମୃ
ଚିହ୍ନିଛି । ସେଥିରେ ଅମୃ ଫଳଛି । ଉମା କହିଲା ଅମୃତ କେତେ ଗଛ
ଅଛି । ଗୁଆ, ନଡ଼ିଆ, ନାରଙ୍ଗ, ବରଜୋଳ, ବେଲ । ବାପା କହିଲେ,
ସଞ୍ଜବେଳ ହେଲାଣି, ଚାଲ, ଘରକୁ ନେଉଛୁ ଯିବା ।

ପ୍ରଶ୍ନ—୧ । ଗ୍ରାମ ଓ ସହର ମଧ୍ୟରେ କି ପ୍ରଭେଦ ଅଛି ?

୧ । ଦଶଗୋଟି ପକ୍ଷୀର ନାମ କହ ।

୩ । ଦଶଗୋଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଫଳଗଛର ନାମ କହ ।

ହାତୀ ଓ ବଲୁଆ

କିନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଲୁଆମାନେ ଗୋଟିଏ ହାତୀକୁ ଦେଖି ବିଚାର
କଲେ ଯେବେ ଏ ହାତୀଟା ମରନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଏହାର ମାଂସ ଖାଇ
ଅମୃତ ଚାରିମାସ ସୁଖରେ କଟିଯାନ୍ତା । ତାହା ଶୁଣି ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧିଆ
ବଲୁଆ କହିଲା ମୁଁ ବିଚାରଲେ ଏହାକୁ ଉପାୟ କରି ମାରିଦେବି ।
ଏହା କହି ସେ ହାତୀ ଅଗକୁ ଗଲା ଏବଂ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ କହିଲା ମହା-
ଶକ୍ତି, ଅପଣଙ୍କୁ ଏ ଜନସ୍ତରେ ରଜା କରିବାକୁ ବିଚାର କରି ଯକୁ ତୁମ୍ଭେ-
ଯାକ ମୋତେ ପଠାଇଛନ୍ତି । ତତ୍ତ୍ୱଳ ଅସନ୍ନ । ନୋହିଲେ ଆଜି କିଏ
ହୋଇଯିବ । ହାତୀ ଏହା ଶୁଣି ତରତର ହୋଇ ତାହା ପଛେ ପଛେ
ଧାଇଲା । ବଲୁଆ ଅନେ ଅନେ ବାଟ ଜଗାଇ ଯାଉଥାଏ । ହାତୀ ଯାଉଁ
ଯାଉଁ ଗୋଟାଏ ପଙ୍କବାଟରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଗହଡ଼ା ପକରୁ ଅଭ

ଗୋଡ଼ ବାଟି ଘଟେ ଗାଈର ମାଣ୍ଡ । ବନ୍ଧୁ ଥରେ ଖୁଲିଯାଇ ସବୁ
 ବନ୍ଧୁକୁ ତାହାମାନ । ସମସ୍ତେ ହାତକୁ ଏପରି ବାହୁଧରେ ଛୁଟିପଟ
 ହେଉଥିବାର ଦେଖି, ଖୁସି ହେଇ ତାକୁ ବେଢ଼ିଗଲେ । କେତେବେ

ହାତକୁ ନ ଚାହିଁ ଉଠିବାରୁ ଚାହିଁଲେ ଏକ କାଥକୁ । ତାହା ବେଢ଼ିବୁ
 ତମଜା ଉତ୍ତର ମାରିବ ବାନ୍ଧବୀକୁ ଘରରେ । ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ନ
 ହେଲେ କଥାଟ ହେବ, ହାତଠାରୁ ବେଶି ବୁଝିବ । ଏହାପାଇଁ କହୁଛି
 ଭଲକୁ ବଳ ସହ ବୁଝେ ।

ପାଞ୍ଚ-ଗୀତ

ଦମ୍ଭ ଦମ୍ଭ ଦମ୍ଭ	ଦମ୍ଭରେ ପାଞ୍ଚ
ଦମ୍ଭରେ ଅର	ନି ଦମ୍ଭ ଅର
ପାଞ୍ଚ ଦମ୍ଭରେ	ପାଞ୍ଚ ଦେବ
ପଞ୍ଚିତାଙ୍କ ଅରେ	ଦେବ ଏ ଦେବ ।
ଗୋଟି ଗୋଟି ବହୁ—	ଦେବେ ଗୋରବ
ଗୋଟାନ୍ତ ନଏ ସେ	ହୋଇ ହରଷ
ପାଞ୍ଚ ଉଚ୍ଚାସ	ମେଘ ଉଚ୍ଚର
ବୃହ୍ନ ବୃହ୍ନ ମୋତେ	ମାତ୍ର ଉଚ୍ଚ ।
ଅରେ ଅରେ ପାଞ୍ଚ	ନ ଯାଅ ଉଚ୍ଚି
ବାସ୍ତବରେ ଦେବା	ପଞ୍ଚିତାଙ୍କ ।
ଲେଖିଣି ପାଞ୍ଚଟି	ବହୁ ଦେବ
ଦେବ ଦେଖି ଗାଲ	ଦେବ ଅଟେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବୁ ବୁ	ବେ ଶିଖାନ୍ତ
ଖୋଲକ ପେଲକ	ପରେ ଗୋରବ
ବାସ୍ତବିଣି ପଞ୍ଚ	ଗୋଟି ଅଟେ
ବୈଷ୍ଣବ ଏବେ	କମା ପିତା ଦେଖି ।

ଓଁକଟ ରହିବୁ	ଧାନ ସୁନ୍ଦର
ଧାନ ଖୋଳୁଛନ୍ତି	ମୋ ପରେ ଆମ୍ଭ
ମାଟିଆରେ ଥିବୁ	ବାବର ପାଣି
ନଳାଘରୁ ଦେବେ	ଦେବ ସୁଁ ଅଣି ।

ଜି ସୋପାଳତପୁ ପ୍ରବେଶ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—୧ । ପ୍ରସ୍ତର, ଟେକ, ବାବରପାଣି, ଏଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ କହ ।
୨ । ଧାନଖୋଳି ଚଢ଼େଇର ନାମ କହ ।

ଧାନ ଖେଳ

ଉତ୍ତର—ଏହା, ଧାନଖେଳ ଅଟେ । ଧାନ ଖେଳିବା ।
ଧାନଖେଳ ଧାନଖେଳ ଖେଳିବାକୁ କୁହନ୍ତି । ଧାନ କଟା ସରରେ
ସେଇ ଧାନ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ତର—କେତେକ ଧାନ ଖେଳ ଖେଳନ୍ତି ?

କହେଇ—ଅଗେ ଚଷାମାନେ ଜମିକୁ ଚାଷ କରନ୍ତି । ଲଙ୍ଗଳ ଧରି ବଲକୁ କପର ଚଷନ୍ତି, ତୁ କଣ ଦେଖି ନାହିଁ ।

ଦନେଇ—ହଁ, ଦେଖିଛି, ଦୁଇଟା ବଳଦର କାନ ଉପରେ ଜୁଆଳି-କାଠଖଣ୍ଡ ପଡ଼ିଥାଏ । ଜୁଆଳି ଦେହରେ ଲଙ୍ଗଳକାଠ ବନ୍ଧା ହୋଇ-ଥାଏ । ଜଣେ ନିଶିଷ ଖଣ୍ଡେ ଯାହାବାଦରେ ବଲଭିତରେ ବଳଦକୁ ଅଡ଼ାଉଥାଏ ।

କହେଇ—ଗୋଟିଏ କଥା କହୁ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ଚଷାମାନେ ଲଙ୍ଗଳ କାଠଦେହରେ ଖଣ୍ଡେ ଲୁହାଫାଳ ଲଗାଉଥାନ୍ତି । କଳଦ ଚାଲିଲା-ବେଳକୁ ସେହି ଲୁହା ତୁରୁକୁ ଖୋଲିସକାଏ । ଏହିପରି ବଲକୁ ଅନେକଥର ଚଢ଼ି ମାଟି ଉପରେ ମଇ ବୁଲାଇଲେ ମାଟି ସମାନ ହୋଇ-ଯାଏ । ତହିଁଉତ୍ତରେ ସେମାନେ ଲଙ୍ଗଳଦ୍ୱାରା ମାଟିରେ ସିଅର କାଟି-ଦଅନ୍ତି । ବର୍ଷା ଅରମ୍ଭରେ ଚଷା ଗଉଣିରେ ଧାନ ଫୁଲର ସେ ଗଉଣିକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଥୋଇ ସିଅରମାନଙ୍କରେ ବହନ ବୁଣିଯାନ୍ତି ।

ଦନେଇ—ବହନ କ'ଣ ?

କହେଇ—କ୍ଷେତରେ ଯେଉଁ ଧାନ ବୁଣାଯାଏ ତାକୁ ବହନ କହନ୍ତି । ବର୍ଷାପାଣି ପାଇ ବହନ ଗଛା ହୋଇ ବଢ଼ିଯାଏ । ହାତେ ହାତେ ବଢ଼ି-ଗଲେ ବଲରୁ ଅନାବନା ଘାସସବୁ ଉଠାଇଦଅନ୍ତି । ତହିଁଉତ୍ତରେ ହଳକରି ମଇଦେଇ ଘାସ କ'ଣ୍ଡଦେଲେ ଧାନର ବେଉସଣ ହେଲା । ବେଉସଣ ହୋଇଗଲେ ଧାନଗଛୁ ଧାନ କାହାରେ । ଦେଖ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗଛୁକୁ କେତେ ଧାନକେଣ୍ଡା ବାହାରୁଛି । ଧାନ ପାତଗଲେ, ଚଷାମାନେ ଦାଅରେ ଧାନ କାଟି ବିଡ଼ା ବିଡ଼ା ବନ୍ଧି ଗୋଟିଏ ନିର୍ମଳ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇଯାନ୍ତି । ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଖଲା କହନ୍ତି । ଖଲାରେ ଚାରି ପାହୁଣା ବଳଦକୁ ଦାଉଣିରେ ଏକତ୍ର ବନ୍ଧି ଧାନହଳା ଫିଟାଇଦେଇ ତା ଉପରେ ବେଙ୍ଗଳା ବୁଲାଇ ଧାନ ଅମଳ କରନ୍ତି ।

ମୃଷା, ବେଙ୍ଗ ଓ ଛୁଆଁଶ କଥା

ଯୋଗେଇ ଦଳରେ ଗୋଟିଏ ଗାଈ ଭିତରେ ମୃଷାଟିଏ ଥାଏ । ଦଳେ
କି ଯୋଗରେ ଗୋଟିଏ ବେଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗରେ ତାହାର ପରିଚୟ ହେଲା ।
ବେଙ୍ଗ ତାକୁ ମାଆ ପାଇଁ ଏକାଠି ଲଢ଼ିବା ଓ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ବୁଲିବା
ପାଇଁ ଫୁଲ୍ଲୁକ ଗୋଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀରେ ବଢ଼ିବୁର ଛତାରେ ବାନ୍ଧି-
ଦେଇଥିଲା । ଅଗେ ମୃଷା ଗାଈରୁ ବାହାରି ଉଠି ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବାକୁ
ଗଲା । ବେଙ୍ଗ ଟାଣିହୋଇ ସଙ୍ଗରେ ଯାଇଥାଏ ଏକ ଗାହା ଯାଇଥାଏ
ଗାଇଥାଏ । ଛୁଆଁଶ ଗଲେ କଲକୁ ଅସି ବେଙ୍ଗ ପାଣିରେ ଘରିଲା ।
ମୃଷା ସେ ସ୍ତ୍ରୀରେ ଟାଣିହୋଇ ପାଣିରେ ଘଟିଲା । ସେ ତ ମାଟିରେ
ଲଢ଼ିବା ଲାବ । ପାଣିରେ ବୁଲିଯାଇ ମଉଗଲା । ବେଙ୍ଗ ସେହି ମଲା ମୃଷାକୁ
ଦେଖି ସେହିପରି ବୁଲୁଥାଏ । ମୃଷାଟି ପୁଲିଯାଇ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଥିଲା । ଏହି
ସମୟରେ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଛୁଆଁଶ ତାକୁ ଦେଖି ହଠାତ୍ ତଳ ମାରି
ନିଶାରେ ଧରି ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୁତାଲେ ହୁଲୁଥିବା
ବେଙ୍ଗଟି ମଧ୍ୟ ଲେଉଟିକୁ ପାଟି ପାକୁପାକୁ କରି ହେଲ୍ୟରେ ଛୁଟିପଟି ହେଲା ।
ଛୁଆଁଶ ଗଛ ତଳରେ ବସି ସେହି ମଲା ଲାପନ୍ତା ଫୁଲ୍ଲୁକୁ ଆଇଗଲା ।

ଏସବୁ ଜଣାଇଲା, ଯେ ପରଲ ନଳ ପାହୁଥାଏ ତାହାର ଅବଶ
ପଡ଼େ ମନଫଳ ହେବ ।

ବରଗଛ

ବରଗଛ ଶୁଦ୍ଧ ବଡ଼ ଗଛ ଅଟେ । ଏହାର ଜାଲମାନ ବହୁତ ଦୂର
 ଚାଲିଯାଏ । ଏପରି ଅନେକ ବଡ଼ ବରଗଛ ଅଛି, ଯାହା ତଳରେ ବେତେ
 ବାଟୋଇ ଉପବେଳେ ଓ ଘଣ୍ଟିକାଳରେ ଅଣ୍ଟା ନେଇ ଉଠନ୍ତି । ବର
 ଗଛର ଜାଲମାନଙ୍କରୁ ଅନେକ ସ୍ଥିତି ବାହାରି ତଳକୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ
 ଆସି ଶେଷରେ ମାଟିକୁ ଲେପ ସେଥିରେ ପଶିଯାଏ । ସେହି ସ୍ଥିତିମାନଙ୍କୁ
 ଓହ୍ଲଇ ବୋଲିଯାଏ । ବରଗଛ ବଡ଼ ଲୁହୁଆପରି ଓ ତାହାର ଓହ୍ଲଇ-
 ଗୁଡ଼ିକ ଖମ୍ବପରି ଦିଶେ । ଏ ଗଛ ବେତେ ଗ୍ରାଣୀର ବେତେ ଉପକାର
 କରେ । ଉପବେଳେ ଏହାର ଶ୍ଚାୟାରେ ବସିଲେ ଅନୁମାନକର ଦେହ
 ଶୀତଳ ହୋଇଯାଏ । ଶତ ଶତ ପକ୍ଷୀ ଏହାର ଜାଲରେ ବସି ଏହାର
 ସ୍ତମ୍ଭର ବାଲିଆ ଫଳ ଖାଇ ମିଶ୍ର ଫୁଲରେ ଗାଳ କରନ୍ତି । ଗୋରୁ, ମହୁଗ
 ପ୍ରଭୃତି ବେତେ ଜନ୍ତୁ ଏହାର ଶ୍ଚାୟାରେ ଘୋର ଯାବୁତ କରନ୍ତି ।

ଭଲ ଛୁଲପିବା ନଦୀର ତଟ,
 ଅଛି ଯହିଁ ବଡ଼ ପୁରୁଣ ବଟ ।
 ତରୁ ମଧ୍ୟେ ଶୁଭା ଅଟଇ ବର
 ଯଶ-ଶୁଭ ତାର କେତେ ସୁନ୍ଦର ।
 ଶୁଭା ତାର ଅହା କି ସୁଖୀତଳ
 କି ସୁନ୍ଦର ଦଶେ ତାହାର ଫଳ ।
 ବଡ଼ ଖୁସି ଏବେ ଶେଷାଶ ମାସ,
 ବଟ ତରୁ ତଳେ ବସିବା ଅସ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଓହଲ କାହାକୁ କହନ୍ତି ? ତରୁ ମଧ୍ୟେ ଶୁଭା ଅଟଇ ବର, ଏ
 କଥାଟି ବୁଝାଇଦିଅ ।

ଗୋରୁ

ଗୋରୁ ବଡ଼ ଉପକାରୀ ଜନ୍ତୁ । ମନୁଷ୍ୟମାନେ ମାଈ ଗୋରୁ ବା
 ଗାଈର ଦୁଧ ପିଅନ୍ତି । ସେସବୁର ଗାଈକୁ ଗୋ-ମାତା କହନ୍ତି । ଗାଈର
 ଦୁଧରୁ ଦହି, ଛେନା, ଲହୁଣୀ, ଘିଅ ହୁଏ ।

ଗାଈର ଗୋବର ଅନେକ କାମରେ ଲାଗେ । ମାଟି, ଗୋବର, ପାଣି
 ମିଶାଇ ସେଥିରେ ଘରତଳ ଓ କାନ୍ଥ ଲିପାଗଲେ ଘର ନିର୍ମଳ ଓ ସୁନ୍ଦର
 ଦଶେ । ଲୋକେ ଗୋବରକୁ ଘସି କମ୍ପା ଗୁଣ୍ଡା କର ଖସରେ ଶୁଖାଇ
 ଜାଳ କରନ୍ତି । ଗୋବରକୁ ଖତ କରି କ୍ଷେତରେ ଦେଲେ ମାଟିର
 ବଳ ବଢ଼େ ଓ ଭଲ ଶସ୍ୟ ହୁଏ ।

ଅଶ୍ୱିନ ଗୋରୁକୁ ଷଣ୍ଢ କହନ୍ତି । ଯେଉଁ ଅଶ୍ୱିନ ଗୋରୁ ପିଲଙ୍କେଲେ
 ଧରାପାରିଥାଏ ତାହାକୁ ବଳଦ କହନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ଲୋକେ ବଳଦ
 ଦ୍ୱାରା ଭୂମି ଚଷନ୍ତି ଓ ବଳଦକୁ ଶଗଡ଼ରେ ଯୋଡ଼ି ଭାସି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ
 ବୋହୁନାନ୍ତି । ଗାଈର କୁଅକୁ ବାଙ୍କୁର କହନ୍ତି ।

ଶୈବ ଓ ଶୈବୀ ବଳ ଭରଣୀ । ସୁହେଯାକ ତାହ ପଦର ଗାର
ବାହୁପଦି ବଡ଼ ପତ୍ର ଭରଣ । ଯେମାନେ ବର୍ମା ପଦ ଅଣି ଗାର
ବାହୁପଦି ଶୁଅନ୍ତ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଶିବପଦ । ଅର୍ଦ୍ଧଶିବେଲବେଳେ ଗାର
ବାହୁପଦ ଭରଣ ଦେଖାଇବନ୍ତ । ଯେଉଁ ବଳବତ୍ତ ଭରଣେ ଗାର
ବାହୁପଦ ଓ ଅନ୍ୟ ଯୋଗା ଜନ୍ମକ୍ତ, ଅଧର ଭରଣେ ଯେମାନେ ଭର
ପିଲା ।

ଶ୍ରୀ—(୧) ଗୋରୁ ଅମ୍ଳମାନବର ବି ଉପହାର କରେ ?

(୨) କେବେ ଗୋରୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି କନ୍ତୁ ଖୋଷନ୍ତ ? ଓ
ଜନ୍ମମାନବ ହାତ ଅମ୍ଳମାନବର ବି ଉପହାର ହୁଏ ?

ହାଟ

ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ହାଟ ବସେ । ଲୋକେ ଧାନ, ଖଇଲ, ଲୁଗା ପରିବା, ପାନ, ଗୁଅ, ମସଲା ଆଦି ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ ବକବା ଓ କିଣିବା ପାଇଁ ସେଠାକୁ ଆସନ୍ତି । ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ଦିନ ବନ୍ଦ ହାଟ ବସେ । ସକାଳ ପହରାକ ବେଳୁଁ ଗହ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଯାଏ ହାଟରେ ବଜା କିଣା ଲାଥୋଏ ।

ବାସୁଦେବ କହିଲା ବାପା, ମୋତେ ଦିନେ କହିଥିଲ ହାଟ ଦେଖାଇ ଦେବ । ଅଜି ରବିବାର ହାଟପାଢ, ଅଜି ମୋତେ ହାଟକୁ ନେଇ ଚାଲ । ବାପା କହିଲେ ହଉ ଚାଲ, ଅଜି ତେ ତେ ହାଟ ଦେଖାଇ ଅଣିବ । ଏହା କହି ବଳରାମ ମହାପାତ୍ର ତାଙ୍କ ପୁଅ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ହାଟକୁ ଗଲେ । ହାଟରେ କେତେ ଲୋକ ଯାଉଥାନ୍ତି । ହାଟ ନିକଟ ହେଲାବୁ ଘୋଘୋ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ବାସୁଦେବ ପଚାରିଲା ବାପା, ଏପରି ଘୋଘୋ ଶବ୍ଦ କାହିଁକି ହଉଛି ? ବାପା କହିଲେ ହାଟରେ ବହୁତ ଲୋକ ବୁଣି ହୋଇ ଏକସମୟରେ କଥା କହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏପରି ଚହଲ ଶୁଭୁଛି ।

ବାପ ପୁଅ ଦୁହେଁ ହାଟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବାସୁଦେବ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବାଇଗଣ, ବଦଳା, ଅଳୁ, କାକୁଡ଼ା, କଖାରୁ, ଜଳମୂଳ ଗଦା ଗଦା ଧୂଆଁ ହୋଇଥିବାର ଦେଖି ପଚାରିଲା ଅଜି କଣ ସବୁ ପରିବାପାକ ବଜା ହୋଇ ପାରିବ ? ବାପା କହିଲେ କେତେ ଲୋକ କିଣିବା ପାଇଁ ଆସି-ଆସୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ତର ଆସିବେ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସବୁ ସରିଯିବ ।

ଲୁଗା ଦୋକାନ ଦେଖି ବାସୁଦେବ କହିଲା ମୋତେ କପ୍ରାଯୋଡ଼ କିଣିଦିଅ । ମହାପାତ୍ର କାପେଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗେ ଭାଉଁ କର ଦେହ ଟଙ୍କା ଦେଇ କପ୍ରା ଯୋଡ଼ କିଣିଲେ ଏବଂ ବାସୁଦେବ ଜଳପାକ କରିବ ବୋଲି

ଛାତ୍ରଙ୍କର ଓ ଭଲ କୋରସ କରି ଦେଲେ । ବାସୁଦେବ ଭାଷା ଶୁଣି ହୋଇ
ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଘରକୁ ନେଉଛନ୍ତି ଅସିଲ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—(୧) ତୁମ ଗାଁ ନିକଟରେ ବେଉଁ ହାତ ଅଛି? ସହରରେ
ବଜାର କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

(୨) ତହଲ, କାପେଡ଼ିଆ, ଏହି ପଦଦୁଇଟିର ଅର୍ଥ କହ ।

ମିଛୁଆକୁ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ

ଗୋବିନ୍ଦ ନାମରେ ଜଣେ ଗଉଡ଼ପିଲ କୌଶସି ବନ ନିକଟରେ
ଗୋରୁ ଚରାଉଥିଲା । ଦିନେ ସେ ରଙ୍ଗ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମିଛୁରେ
ପାଟିକରି ଡାକପକାଇଲା କିଏ ଅଛୁ, ଧାଇଁ ପଡ଼ ହୋ, ଧାଇଁ ପଡ଼
ହୋ, ମୋ ଗୋଠରେ ଗୋଟାଏ ବାଘ ପଶି ଗୋରୁଗୁଡ଼ାଙ୍କ ମାରିପକା-
ଉଛି । ପାଖରେ ତଷାସକୁ ହଲ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତାହାର ଉଡ଼ି
ଶୁଣି ଦୋହେଇଥିଲେ । ଅସି ଦେଖିଲେ ଯେ ବାଘ ନାହିଁ, ଗୋବିନ୍ଦ
ଠୋ ଠୋ ହସୁଛି । ତହିଁ ସମସ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦର ଭଣ୍ଡାଣିଆ ବୁଝିପାର
ତାହାକୁ ଗାଳିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଅଉଦିନେ ସତକୁସତ ବାଘ ଅସି ଗୋବିନ୍ଦର ଗୋଠରେ ପଶିଲା ।
ବାଘ, ବାଘ, ବାଘ, କିଏ ଅଛୁ ହୋ, ଧାଇଁ ଅସ ହୋ, ବୋଲି ସେ
ଡାକପକାଇଲା । ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ତାହାର ଡାକ ଶୁଣି ସୁଦ୍ଧା ନ ଶୁଣିଲା
ପରି ରହିଲେ । ସମସ୍ତେ କହିଲେ ସେ ମିଛୁରେ ଡାକୁଛି । ପଛେ
ଦେଖାଗଲା, ବାଘ ଦୂର ଭିନିଟା ଗୋରୁ ଅଉ ଗୋବିନ୍ଦକୁ ମାରିପକାଇ
ଚାଲିଯାଇଛି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—(୧) ରଙ୍ଗ, ପହାର, ଉତ୍ତମଣ ଓ ଗୋଠ, ଏ ସବୁଗୁଡ଼ିକର
ଅର୍ଥ କହ ।

(୨) ଗୋବିନ୍ଦ ଗଉଡ଼ର କଥା ମୁହଁରେ କହିଯାଅ ।

ଦିନୋଟି ବାଳକ

ଜୟପୁର ଗ୍ରାମର ଦିନୋଟି ବାଳକ ମୌଦା ଗ୍ରାମର ସ୍କୁଲରେ
ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଜୟପୁର ମୌଦାଠାରୁ ଚାରି ପାଞ୍ଚ କୋଶ ଦୂର । ସେଥି-
ପାଇଁ ସେହି ବାଳକମାନେ ସ୍କୁଲର ଛୁଟାବାସରେ ବସା କରି ରହିଥିଲେ ।
ସେହି ବାଳକମାନଙ୍କର ନାମ ମାଧବ, ଗୋବିନ୍ଦ ଓ ଘନବନ୍ଧୁ । ଦିନେ
ମାଧବର ମା ତାହାଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମଣ୍ଡ ପିଠା ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ।
ମାଧବ ତାହା ପାଇ ଲେଉଟେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଅଧଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ
ସବୁ ପିଠାମାନ ଖାଇପକାଇଲା, କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପକ୍ଷଣ ପରେ ତା ଦେହ
ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଯେତେ ଟାଣିଲା, ବାନ୍ତି ହେଲା ଓ କେତେ ଥର-
ଯାଏ ଝାଡ଼ା ହେଲା । ତାହା ଦେଖି ଶିକ୍ଷକ ମହାଶୟ ବୈଦ୍ୟକୁ ଡକାଇ
ଥିଲେ । ବୈଦ୍ୟ ତିନି ଚାରି ଦିନଯାଏ ଔଷଧ ଦେବାରୁ ମାଧବର
ଦେହ ସୁସ୍ଥ ହେଲା ।

ଯାହା ଦିନେ ଗୋବିନ୍ଦର ମା ମଧ୍ୟ ତାହାଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କାଜରୀ
ପିଠା ପଠାଇଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ବଡ଼ ସାବଧାନ । ସେ ମାଧବର
ପାତ୍ରା କଥା ଜାଣିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ ପିଠାଗୁଡ଼ିକ ଏକାବେଳେକେ
ନ ଖାଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ଫେଡ଼ାରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖି ପ୍ରତିଦିନ ଗୋଟିଏ
ଲେଖାଏ ଖାଇଲା । ସେହିପରି ପାଞ୍ଚ ରୁଷ ଦିନ ଗଲା । ତହିଁଉତ୍ତର,

ବାକ ପିଠା ଗୁଡ଼ିକ ଗନ୍ଧେଇସିବାକୁ ମାଧବ ଆଉ ବଣ କରକ, ସେ-
ଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗାଡ଼ିଦେଲା ।

ଆଉ ଦିନେ ବନବନ୍ଧୁ ମା ତାପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଛୁଆପିଠା
ପଠାଇଦେଲେ । ଘନବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗୀ ବାଳକମାନଙ୍କୁ ଅଦରରେ ତାଙ୍କ
ଅଧେ ପିଠା ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇଲା, ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଖାଇଲା । ବାକ ପିଠା
ରଖିଦେଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଅଳ୍ପ ଛାବାବାସର ସ୍ଵାରକୁ
ଅସି ଗୀତ ଗାଇଲା । ବାଳକମାନେ ଘରଭିତରୁ ଅସି ତାହାର ଗୀତ
ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଘନବନ୍ଧୁ ଦେଖିଲା ଯେ ଅଳ୍ପଲେକଟି ଗୀତ
ଗାଇଅଛି, ଏଣେ ପୁଣି ତା ଅଖିରୁ ଲୁହ ବୋହିଯାଇଅଛି । ଘନବନ୍ଧୁ
ଅଳ୍ପକୁ ଚାହିଁଲା ତୁମେ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛ ? ଅଳ୍ପ କହିଲା ମୋର
କେହି ନାହିଁ । ମୋର ଭେଣ୍ଡା ଯୋଡ଼ିଲା ଧୁଆଁ ଦୁଇମାସ ହେଲା ମର-
ଯାଇଅଛି । ମୁଁ ସ୍ଵାର ସ୍ଵାର ଭିନ୍ନ ମାଗି ବୁଲୁଛି । କାଲିଠାରୁ କିଛି
ଖାଇ ନାହିଁ । ଘନବନ୍ଧୁ ସେହିକ୍ଷଣି ଘରଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଇ ବାକ
ପିଠାତକ ଅଣି ଅଳ୍ପକୁ ଦେଲା । ମହାପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ
ବୋଲି କହି ଅଳ୍ପ ଅନନ୍ଦରେ ପିଠାଗୁଡ଼ିକ ଖାଇଲା । ଘନବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ
ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲା । ସେ ଯେବେ ଅଧେ ଖାଇଥାନ୍ତା, ତାହାର ଏତେ
ଅନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—(୧) ଛାବାବାସ, ଅଳ୍ପ, ମଙ୍ଗଳ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଏ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ
କହ ।

(୨) ଏ ଭଳି ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ?
ତୁମ୍ଭେ କାହିଁକି ତାକୁ ଭଲ କହୁଅଛ ?

ବେଙ୍ଗରଜା

ହେଲ ଘୋର ବରଷ।

ଗରଜିଲେ ସବନେ

ବଜିବ ତମକ ଦେଖାଇ

ଜଳଧରେ ଗଗନେ ।

ମୁଷଲ ଧାସରେ ଅକାଶ

ଖସି ପଡ଼ଇ ଜଳ

କ୍ଷଣକେ ମନ୍ଥରେ ଉଠୁନ—

ପଡ଼େ ସ୍ଵେଦ ପ୍ରବଳ ।

ବୁଡ଼ିଲେ ଉଡ଼ିଲେ ପ୍ରଜାଏ

ଦେଖି ବେଙ୍ଗରଜନ

ଗଛମୂଳ ଗାଦି ଉପରେ

ଭଲ ହୋଇ ବସିବ ।

ବତୁପତ୍ନୀ-ଭୁବ ତଳରେ

ରହୁ ସୁଖେ ହେଷଣେ

ତେ ତେ ବେଙ୍ଗ ପ୍ରଜାକୁ

ଦମ୍ଭ ଦେଲା ଏସନେ ।

ଶୁଣ ଶୁଣ ମୋର ପ୍ରଜାଏ

ଭଲ କରା ଦୁମ୍ଭର

ଶୁଭ ଲମ୍ବୁ ପରା ଦେଖାଏ

ଗର୍ବ ଅମ୍ଭ ପାଶର ।

ଏକସ୍ତରେ ତାଙ୍କ ଶୁଭରେ

ପଶୁ ଅକାଶେ ଯାଉ

ସବୁ ଦେବତାଏ ଜାଣନ୍ତୁ

ଲମ୍ବୁର ଏ ବଡ଼ାର ।

ହୁଡ଼ିକି କଲେ ଯେ ବଧ ତା

ନିଷ୍ଠେ ପ୍ରତିବନ୍ଧନ

କରବେ ଏହାର, ଶୁଣିଲେ

ଦୁମ୍ଭ ତାଙ୍କକୁ ଜାଣ ।

ଦୁହାର ଦୁହାର ତାଙ୍କରେ

କାନ ହେଉ ବହିତା

ଏ ଗର୍ବୀ ମାନବେ ଦେଖନ୍ତୁ

ପର ହୋଇଣ ଛିଡ଼ା ।

ରତ୍ନ ରତ୍ନ ଛିଡ଼ପଡ଼ିଲା

ରତ୍ନ ବରଷା ଖରେ

ଶ୍ରବଣ ବସୁର ହୋଇଲା

ତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ନ ସରେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଖଜୁରଗଛ

କେତେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ନେଲେର ଜଙ୍ଗଲରେ
ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଖଜୁରଗଛ ସ୍ବକାର ଖବରକାଗଜରୁ ଶୁଣାଯାଇ-
ଥିଲା । ସେ ଗଛଟି ଦିନବେଳେ ଶୋଇଥାଏ ଏବଂ ରାତି ହେଲେ ଉଠି-
ଠିଏ ହୁଏ । ଏ କଥା ସତ କି ମିଛ ବୁଝିବା ପାଇଁ ସେ ଅଞ୍ଚଳର
କେତେଜଣ ବଡ଼ଲୋକ ଉପରବେଳେ ସେ ଗଛ ପାଖକୁ ଯାଇ
ଦେଖିଲେ ଗଛଟି ସେତେବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଏବଂ ଚୁପିରୁ ୭ । ୮
ହାତ ଉପରକୁ ଉଠିଛି । ତାହାର ବାହୁଜା ତେଜେବେଳେ ତଳକୁ
ଲଗିଥିଲା । ଜଣେ ଉଦ୍ବୃତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଥରେ ଶତ୍ରୁବ ରୁମାଲ ବାନ୍ଧିଦେଇ
ଗଲେ । ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଘଣ୍ଟା ପରେ ରାତିକ ଅସି ଦେଖିଲେ ଯେ, ସେ
ଗଛଟି ବହୁତ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇଛି ଏବଂ ରୁମାଲଖଣ୍ଡି ୧୨
ହାତ ଉପରେ ଅଛି । ରାତି ଯେତେବେଳେ ହେଉଥାଏ, ଗଛ ତେଜକ
ସଳଖ ହେଉଥାଏ । ଶେଷରାତିକୁ ପୁଣି ଗଛ ତଳଅଡ଼କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ
ଲଗିଲା । ଏପରି ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା ଦେଖି ସେ ଅଞ୍ଚଳର ମୁଖ୍ୟ ଲୋକେ
ସେ ଗଛରେ କୌଣସି ଦେବତା ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ବାସ କରି ପୂଜା
କରୁଥିଲେ ।

ଅମ୍ବୁନାମକ ପରି ବୃକ୍ଷର ମଧ୍ୟ ନିଦ୍ରା ଅଛି । ଦୁମ୍ବୁନାମକ ଦେଖି-
ଥିବ ଦିନଶେଷରେ ଅଗସ୍ତି ତେନ୍ତୁଳୀ ଅବ ବୃକ୍ଷର ପକ୍ଷ ମୁଦହୋଇ-
ଯାଏ, ତେଜେବେଳେ ସେ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ଗଛକୁ ମଧ୍ୟ ଶବ୍ଦ କାଟେ ।
ତାଳ ହାଣ୍ଡିପକାଇଲେ ବାଧୁଯାଏ । ଅଉ କେତେ କେତେ ଲକ୍ଷଣ
ଅଛି, ଦୁମ୍ବୁ ବଢ଼ିଗଲେ ଅଳ୍ପେ ଅଳ୍ପେ ସେସବୁ କଥା ଜାଣିପାରିବ ।

ବୃତ୍ତଶାଳୀ ମେଲଣ

ଦଳ ବଡ଼ ରତ   ଭବ୍ୟ ହୋଇ ଗୁରୁ
 କହନ୍ତୁ ମଧୁର ବାଣୀ
 ପୋଥିପଞ୍ଚ ରଖି   ଭବ୍ୟ ହୁଅ ଶୁଣେ
 ଗାଥ ଗାଥ ହେ ମେଲଣି ।
 ଗୁରୁ ଅଜ୍ଞା ପାର   ବାଳକ ବାଳିକା
 ବାଳି ପୋଥିପଞ୍ଚ ବିଡ଼ା
 ମେଲଣି ପାଇବା   ପାଇଁ ଶୁଣମାନେ
 ଯେହା ସ୍ଥାନେ ହେଲେ ଛିଡ଼ା ।
 ନିଜେ ଅବଧାନେ   କର ଯୋଡ଼ି ଠିଆ—
 ହେଲେ ଯହିଁ ଭକ୍ତିରରେ
 କର ଯୋଡ଼ି ତହିଁ   ଗାଇଲେ ସକଳେ
 ଏହି ଗୀତ ଅନନ୍ତରେ ।

ଗୀତ

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁ . ତୁମ୍ଭର କୃପାରେ
 ଅଜନେ ଗଢ଼ିଲୁଁ ଥକ ତୁମ୍ଭର ସଂସାରେ
 ତୁମ୍ଭର କୃପାରେ ପାଇଁ— ଅଛୁଁ ପିତା ମାତା
 ପାଇଁ କୃପାରେ ତବ ଗୁରୁ ଜ୍ଞାନଦାତା ।
 ଭଲ ଭଗ୍ନୀ ଦେବଅଳ୍ପ ହେ ପରମେଶ୍ଵର
 ଗଢ଼ିଅଛୁ ଆକାଶ ପୃଥିବୀ ସାଗର ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରା ମେଘ ଅନଳ ପବନ
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ମାନି ଅଦ ଯେତେ ଜୀବଗଣ ।

ତରୁ ଲତା ପୁଷ୍ପ ଫଳ ଗିରି ନଦୀ ବନ
 ସବୁ କର ଅଛୁ ତୁମ୍ଭେ ହେ ଅବକାରଣ ।
 ତୁମ୍ଭର କରୁଣା ପ୍ରଭୁ ଅଟଇ ଅପାର
 କର ଯୋଡ଼ି କରୁ ଅଛୁ କୋଟି ନମସ୍କାର ।
 ଦୟା ଜ୍ଞାନ ଦୟା ପୁଣ୍ୟ ଦୟା ହେ ସୁମନ୍ତ
 ଜୟ ଜୟ ଜୟ ପ୍ରଭୁ ହେ ଜଗତ-ପତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—(୧) ମେଲଣି, ଚାଟ, କୃପାସାଗର, ଅନଳ, ଗିରି, ଅବକାରଣ,
 କରୁଣା, ଜଗତପତି, ଏ ପଦମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ କହ ।
 (୨) ମେଲଣି ଗୀତଟି ସମସ୍ତେ ମିଳି ସମସ୍ତରରେ ଗାଅ ।

ଭଣ୍ଡିତ :—

ଏକତ ଉତ୍ତରମାତା (ବେବଳ ପିଣ୍ଡବମାତ୍ରକ ନମନ୍ତେ)...	...	୫୦ ୧/୨
ଉତ୍ତରାଧିପତି ଅବସ୍ଥାପନ (୧୨ ଓ ୪୯ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରତି	...	...
ବାଦାମୁର ଲୁଗା	...	୫୦ ୧/୨
ଏକତ ଉତ୍ତରମାତା (ବେବଳ ପିଣ୍ଡବମାତ୍ରକ ନମନ୍ତେ)	...	୫୦ ୧/୨
ଓଡ଼ିଆ ପାଠାବଳୀ (୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ... ମଧ୍ୟସ୍ଥର ପାଠ,	...	...
୭. ୧. ବା ଲୁଗା	...	୫୦ ୧/୨
ଏକତ ଉତ୍ତରମାତା (ବେବଳ ପିଣ୍ଡବମାତ୍ରକ ନମନ୍ତେ) ...	...	୫୦ ୧/୨
ଅବସ୍ଥାପନ (୧୨ ଓ ୪୯ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ମଧ୍ୟସ୍ଥର ପାଠ, ୭. ୧ ବା ଲୁଗା	...	୫୦ ୧/୨
ଏକତ (୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ଏକତ ଏକତ	...	୫୦ ୧/୨
୧୨. ୪୯ ଏକ ୧୨, ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ ଅବ ସ୍ଥାପନପ୍ରସ୍ତୁତ ଉତ୍ତରମାତା	...	...
ଶ୍ରୀ ମଧ୍ୟସ୍ଥର ପାଠ, ୭. ୧. (୫୫) ବା ଲୁଗା	...	୫୦ ୧/୨
ଓଡ଼ିଆ ବେବଳାବଳୀ ପାଠ (୧୨ ଓ ୪୯ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ଲେଖ. ୧. ପିମ୍ପୁ,	...	...
୧୨. ୧. ବା ଲୁଗା	...	୫୦ ୧/୨
ଓଡ଼ିଆରେ କେ ବାବଦାମୁର ନାମିତ {	ଏକତ ଏକତ	୫୦ ୧
(୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) }	...	...
ଓଡ଼ିଆ ବେବଳାବଳୀ ପାଠ (୪୯ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ)	ଏକତ ଏକତ	୫୦ ୧/୨
ଏକତ (୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ)	ଏକତ ଏକତ	୫୦ ୧
୧୨ ନାମିତ (୧୨ ଓ ୫୫ ବା) ... ଲେଖ କେ ପିମ୍ପୁ ଲୁଗା }	...	୫୦ ୧
(୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ... }	...	୫୦ ୧

ଉତ୍ତରାଧିପ ଓ ଭୂଗୋଳ :—

୧ ବରଗରେ ସାବନାବଳୀ ... ଉତ୍ତର ମାତ୍ରାବଳୀ ପ୍ରତି ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର	...	...
ଉତ୍ତରାଧିପତି ...	...	୫୦ ୧/୨
ଉତ୍ତରାଧିପ ସାବନା ଉତ୍ତରାଧିପ ମଧ୍ୟସ୍ଥର ପାଠ, ୭. ୧. ଓ	...	...
(୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) } ଲେଖ କେ ପିମ୍ପୁ ଲୁଗା	...	୫୦ ୧
ମଧ୍ୟସ୍ଥର ସାବନା ଉତ୍ତରାଧିପ (୧୨ ଓ ୫୫ ମାତ୍ର ନମନ୍ତେ) ଏକତ ଏକତ	...	୫୦ ୧/୨
ସାବନାବଳୀ ଉତ୍ତରାଧିପ (୧୨ ବା) ... ମଧ୍ୟସ୍ଥର ପାଠ, ୭. ୧. ବା ଲୁଗା	...	୫୦ ୧
ସାବନା ଉତ୍ତରାଧିପ ସାବନା ବାବଦାମୁର ଉ. ମାତ୍ରାବଳୀ, ୭. ୧. ବା ଲୁଗା	...	୫୦ ୧
ଓଡ଼ିଆ ବେବଳାବଳୀ-ଭୂଗୋଳପାଠ (୧୨ ମାତ୍ରା) ଉତ୍ତରାଧିପ ଏକତ	...	୫୦ ୧
ଏକତ ଏକତ (୫୫ ମାତ୍ରା) ଉତ୍ତରାଧିପ, ସାବନାବଳୀ	...	...
ଓଡ଼ିଆରେ ଏକତ ଏକତ	...	୫୦ ୧

ଉତ୍ତର :—

* ବାଧାଭର ଲୁଗୋଳ ସିମ୍ପ ସ୍ତବ, }	... ଏମ୍. ପ୍ରଥମେ ଏକ ଘଡ଼ି.
ଉତ୍ତରୋପିତ (ସିମ୍ପ ମାତ୍ର ନିମ୍ନସ୍ତବ) }	ଏମ୍. ପ୍ରଥମେ ଲୁଗୋଳ ... ଟ ୦ ୧୫
* ନିମ୍ନସ୍ତବସିମ୍ପ ଲୁଗୋଳସଂଠ ଟାକା.	... ଦି. ଏମ୍. ପ୍ରଥମେ ଲୁଗୋଳ ... ଟ ୧ ୧
* ଲୁଗୋଳସିମ୍ପ ଲୁଗୋଳସଂଠ ଟାକା.	... ଦି. ଏମ୍. ପ୍ରଥମେ ଲୁଗୋଳ ... ଟ ୧ ୧

ଉତ୍ତର :-

[illegible]

ଉପକ୍ରମେ ତାରିକାରେ ଜାମର ଧୂଳରେ ଏହି (*) ତାରକା ଚନ୍ଦ୍ର
ସହା ଧୂମ୍ରଜମାନ ମେଘସର୍ବମ୍ୟ, କ୍ଷମିତ୍ତନ୍ ଅଶ୍ୱି କୋ., ଭିମିଠେଡ଼, ୧୯୩୩ମସିହା
ବର ଦତ୍ତାର କୃଷ୍ଣ, ଲେଖକତାଙ୍କ କବିତାରେ ପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟ ।

ଭୋଗେ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱସ୍ତଚମାନ ଓଡ଼ିଶା ନିବାସ ଯତ୍ନାଳୟର ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ
ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ।